

Съдебно преследване на журналистите в България след промените в НК от март 2001 г.

март 2001 г.

Съдебното преследване на журналистите в България след промените в Наказателния кодекс от март 2001 г.

През месеците февруари и март 2001 година Български хелзински комитет (БХК) извърши проучване на заведените дела срещу журналисти за обида и клевета. Изследването е част от дейността на БХК по двугодишен проект, с наименование "Практически достъп до демокрация в Централна и Източна Европа". Проектът е международен и е финансиран от Европейската инициатива за демокрация и човешки права.

Предметът на проучването делата срещу журналисти, образувани по повод на обида и клевета след промените в Наказателния кодекс от март 2000 година. Тогава беше премахнато наказанието "лишаване от свобода" за обида и клевета и беше предвидено наказателната отговорност да бъде търсена единствено по частен път, а не както тогава и чрез образуване на производства от прокуратурата. Целта на изследването е да се установи доколко въпросните промени са допринесли за защитата на правото на свобода на изразяване.

Изследването разглежда както наказателните дела, така и гражданските дела срещу журналистите и собствениците на медии за обезщетение за вреди относно обида и клевета.

Изследването включва извършването на анализ на събрана информация за заведените и/или приключили наказателни и граждански дела за обида и клевета от края на март 2000 година до март 2001 година.

Изследването на гражданските и наказателните дела за обида и клевета се провежда на два етапа. Първият етап включва събиране на обща информация за заведени наказателни и граждански дела за обида и клевета срещу журналисти в посочения по-горе период. Вторият етап е свързан с подробно запознаване с някои от делата, насочване на общественото внимание в случаи на установяване на нарушения и предоставяне при необходимост на правна помощ.

За осъществяването на първия етап на проекта - събиране на обща информация за заведени наказателни и граждански дела за обида и клевета срещу журналисти -територията на страната беше разделена на 20 района плюс София, която беше отделена като самостоятелен обект на изследване. Местен журналист от всеки един от районите имаше задача да установи връзка с медиите и съдилищата в тях, с цел събиране на информация за заведените и/или приключилите граждански и наказателни дела за обида или клевета срещу журналисти. Един журналист отговаряше за събирането на информация за делата срещу журналистите от столичните медии.

Беше събрана информация от издателствата на 139 вестника и списания в страната, 63 телевизии и 98 радиостанции. Получихме данни за общо 97 дела срещу журналисти. От тях 60 дела са наказателни, а 37 са гражданските дела. В 25 от наказателните делата, заедно с тѣжбата е подаден и граждански иск за обезщетение за вреди.

Двадесет и три дела са приключили към края на март 2001 година. Останалите 74 са все още висящи. От приключилите само един журналист от осъден. Това е главният редактор на в. "Видин" Борислав Борисов, който е осъден от Видинския районен съд на глоба в размер на 1000 лева и обществено порицание. Впоследствие Видинският окръжен съд е намалил глобата на 500 лева. В 12 от приключилите случаи журналистите са били оправдани. Шест дела са били прекратени поради невявяване на тѣжителя или оттегляне на тѣжбата. Две от делата са прекратени след постигане на помирение и на споразумение. По две дела първоинстанционният съд е осъдил журналистите, но впоследствие второинстанционният съд ги е оправдал. Става дума за делата на журналистката от врачанския в. "Истина" Каролина Краева, която първоначално е била осъдена условно, но след това присъдата е отменена, и за Веселин Ангелов от в. "Шанс експрес"от Враца, който е оправдан от

второинстанционния съд след като е бил осъден да заплати 10 000 стари лева от районния съд.

Тридесет и три от делата са за клевета, 15 са за обида, 44 са за обида и клевета. Срещу 11 журналисти има заведени повече от едно дело. Рекордьори сред журналистите, срещу които са заведени дела, са Павел Николов и Мариана Александрова, собственици на радио "Монтана" и в. "Отговор", срещу които има подадени 12 тълби. 11 тълби са подадени срещу радиоводещия Росен Славчев от радио "Монтана". Срещу Катя Касабова от Бургас има подадени 3 граждански иска и една тълба и Антон Луков, главен редактор на в. "Черноморие", Варна, срещу когото има подадени 4 тълби.

На съд се дават не само авторите на материалите, за които се твърди, че съдържат клеветнически твърдения или обидни изрази. 19 от делата са подадени срещу главните редактори на изданията. 24 дела са подадени срещу издателите или собственици, като в два от тези случаи издателите са и главните редактори. Дванадесет от тези дела са заведени срещу Павел Николов и Мариана Александрова, собственици на радио "Монтана" и в. "Отговор". Срещу двама издатели има също повече от едно дело. Това са "Пирин Еркюл" ООД, издател на в. "Струма" в Благоевград, Веселен Ангелов, издател на в. "Шанс Експрес" във Враца, срещу което са заведени по три граждански иска.

Интересно е че по дванадесет наказателни дела един от собствениците на радио "Монтана" е посочен като виновен като подбудител и помагач.

Обикновено исковете се насочват срещу автора и издателя едновременно като само по делата срещу "168 часа" ЕООД и "Пирин Еркюл" ООД от Благоевград не са привлечени като ответници авторите на статиите. Единственото дело срещу издател и главен редактор е делото срещу Николай Асенов, издател на в. "Видин" и главния редактор на вестника Борислав Борисов. В Габрово е заведено дело едновременно срещу автора (Румяна Бойчева), издателя на вестник "100 вести" ("Колонел" ООД) и главния управител на вестника (Иван Господинов). Освен по това дело по още едно дело е привлечен като ответник управителят (директора) на издателството.

Малък е броя на делата заведени срещу журналисти на свободна практика. Установени бяха случаи на 6 такива дела, като 4 от тях са заведени срещу една журналистка - Валентина Захаријева от Варна, за нейни публикации във в. "Черно море".

Заведените тълби и тълби през разглеждания период са неравно разпределени в отделните райони. Най- много общо наказателни и граждански дела срещу журналисти по повод на обида и клевета се водят в района на Враца и Монтана. Там всичките дела са наказателни и са 24 на брой. Следва го районът на Варна с общо 16 дела, от тях 13 тълби и 3 граждански иск. Има райони, където не са подавани тълби и граждански искове срещу журналисти за обида и клевета. Такива са районите на Русе, Разград и Силистра.

Както беше отбелязано най- много наказателни дела се били образувани в района на Враца и Монтана - 24 на брой. Тълби не са подавани освен в трите района без никакви заведени дела още във Велико Търново, Добрич, Кърджали, Сливен и Хасково. В районите на Велико Търново и Пловдив и Пазарджик са заведени най- много граждански искове за обезщетение по повод на обида и клевета. Там се водят по 4 граждански дела. Във Видин, Ловеч и Шумен не са подавани граждански искове срещу журналисти по повод на обида и клевета. В тези райони е била търсена наказателна отговорност на журналистите.

Четири дела са образувани по повод на статии, които са написани в съавторство от двама автори. Делото срещу Илиан Йорданов, Веселина Бонева, Анелия Перчева, журналисти от в. "Марица" е единственото дело срещу трима автори едновременно.

Болшинството от случаите делата за обида и клевета приключват средно след три години от завеждането на тълбата или жалбата, като само първоинстанционният съд разглежда делата средно за двегодишен срок. Има разбира се и изключения. Най- бързо се е произнесъл Бургаският районен съд по гражданския иск на бившия министър Марио Тагарински срещу журналистката Катя Касабова от Бургас. Сред два месеца от завеждането на гражданския иск е приключило делото пред първоинстанционния съд срещу Карисмир Кръстьовски, главен редактор на в. "Компас" от Бургас. Рекордно дълго е протекло наказателното дело срещу врачанския журналист Тодор Ризов. Тълбата на Любен Борчев срещу него е заведена през юни 1995 година, а първоинстанционният съд се е произнесъл в края на март 2000 година - след близо 5 години. Подобно е и наказателното дело срещу журналистката Елеонора Константинова от неизлизащия вече монтански в. "Истина". Тълбата срещу нея е заведена през септември 1995 година, а съдът се е произнесъл на 20 юли 2000 година. Четири години е траело производството по тълбата срещу собственика на в. "Шанс експрес" Веселин Ангелов, заведено от Христо Нинов, бивш директор на фирма "Млечна промишленост" във Враца.

В два случая журналист подава два граждански иска с цена 5 000 лева всеки от тях срещу други журналисти.

Става дума за собственикът на радио "Велико Търново" и общински съветник Младен Мартинов, който на 10.05.2000 година внася гражданския иск срещу журналистите във в. "Янтра днес" Румяна Петрова Христова и Гергина Василева. Поводът е публикация във в. "Янтра днес" със заглавие "Колко струва гласът на общинския съветник". На същата дата Младен Мартинов подава граждански иск и срещу Младен Петров Минков, също журналист по повод на друга публикация във вестника със заглавие "Съдят скандален медиен бос за фалшификация на документи". В един случай е било заведена тъжба за клевета от журналист срещу друг журналист. Тъжителката Веселина Томова Захаријева, по онова време на журналист на свободна практика, съди Спас Спасов от в. "Народно дело"

Още един журналист води дело за клевета срещу свой колега. Известният телевизионен водещ Кеворк Кеворкян съди Велислава Попова, журналист от вестник "Капитал" за публикация във вестника със заглавие "Фабриката за телевизионни илюзии на Кеворкян". Иск в размер на 20 000 лева.

Интересни ответници:

Бизнесменът Иван Кочев е подал граждански иск с цена 9 500 лева срещу "Пирин Еркюл" ООД издател на в. "Струма" за клевета.

Марио Тагарински, бивш министър на държавната администрация, е подал граждански иск с цена 5 000 лева срещу бургаската журналистка Катя Касабова за нейна публикация във в. "Бургас днес". Заглавието на статията е "Станцията на МС в Слънчев бряг ограбена от Тагарински". Първоинстанционният съд е уважил иска и е присъдил обезщетение на стойност 150 лв. Журналистката е обжалвала решението. Управителят на станцията на Министерски съвет в Слънчев бряг, Константин Костов, отделно е подал иск срещу журналистката с цена 5 000 лева, но по него журналистката е била оправдана.

Кметът на район "Приморски" във Варна, Тодор Войников, е подал тъжба за обида срещу журналиста от вестник "Черно море" Виолета Камбурова. Делото е заведено за публикация със заглавие "Палав кмет за отстрел".

Ангел Цонев, председател на Българската младежка революционна партия е подал тъжба срещу фоторепортера на вестник "Черно море" във Варна, Надежда Петрова, заради снимка, направена на тъжителя по време на съдебно дело, по което същият е подсъдим за документно престъпление. Тъжителят твърди, че му е унижено достойнството.

Лидерът на БСП във Велико Търново, Стоян Витанов, е подал граждански иск с цена 15 000 лева срещу Стилиян Маринов Найденов, журналист на свободна практика, за публикацията му във в. "Борба" със заглавие "Общинската структура - пълен хаос, новата ще е ясна до 2 декември". Статията се отнася за времето, по което ищецът е бил зам. Кмет на Велико Търново.

Великотърновския митрополит Григорий е завел гражданско дело с цена на иска 6 000 лева срещу Момчил Йончев и Ана Минева, журналисти от в. "Новини", за поредица от публикации във вестника за злоупотреби.

Д-р Славчо Котларски, лекар от Видин, е внесена тъжба за клевета и обида, придружена с граждански иск за 25 000 лева, срещу издателя на в. "Видин" Николай Асенов и главният редактор на вестника, Борислав Борисов. Поводът за тъжбата е читателско писмо, публикувано във вестника, и озаглавено "Лекар без морал".

По тъжба на Валентин Димитров, изпълнителен директор на "Химко", Враца е образувано наказателно дело за клевета и обида срещу кореспондента на в. "Труд" във Враца, Теменужка Йоцова. Поводът е публикация във в. "Труд" със заглавие "Бонев дал на Костов папка с документи за афера в "Химко". В статията си журналистката твърди, че от касата на завода са изчезнали 200 000\$, които Димитров поделил с убития по-късно председател на Надзорния съвет Д. Дацов.

Наказателното дело за клевета и обида, в което е подаден граждански иск за обезщетение в размер на 60 000 лева, е образувано по тъжба на Тодор Тодоров - бивш директор на Рудник Чипровци. Подсъдим по делото е Павлин Георгиев, журналист от редакцията на в. "Монтпрес".

В Габрово е образувано гражданско дело с цена на иска 30 000 лева срещу кореспондентът на вестник "Труд" Петър Симеонов. Ищец е фирма "Синхронинвест" ООД - гр.София. Поводът за иска е публикация във вестник "Дневен Труд" със заглавие "Водка убиец пият в Габрово".

Граждански иск за обезщетение за клевета с цена 15 000 лева е внесен срещу Кръстина Маринова, кореспондент

на в."Стандарт" в Добрич. Ищец е Иван Иванов, изпълнителен директор на завода за млечни продукти"Сердика" и собственик на още няколко фирми и спортни клубове.

Тъжба за клевета и граждански иск с цена 10 000 лева е подадена срещу Златка Чуртова, журналист на свободна практика от Асеновград. Тъжителят, Лъчезар Христов - лекар от града, който твърди, че е оклеветен в публикация във в."Стандарт" за проведено от него погрешно лечение.

Тодор Димов, главен редактор и издател на в."Тунджа", е ответник по гражданско дело за клевета и обида. Ищецът, Моньо Тодоров - ямболски бизнесмен, е подал иск с цена 165 000 лева. На 16 декември 2000г. Тодор Димов е бил нападат и пребит жестоко в района на кооперативния пазар в Ямбол от трима души, поради което делото е било отложено.

Журналистката Анета Кисьова е ответник по граждански иск с цена 12 000 лева за публикация във в. "Родопска вест", Смолян. Ищецът, Стоян Марев - адвокат, твърди, че е оклеветен в статия със заглавие "Смолянският кмет се обзаведе с нова къща".

Съдиите от Окръжния съд в Смолян, Славка Каменова, Елен Маламов и Володя Янков, са тъжители по дело за клевета срещу Георги Узунов, главен редактор на в."Родопска вест". Поводът са изказвания на Узунов, който е общински съветник, на заседание на Общинския съвет, излъчвано по общинското радио. Тъжителите са подали и три граждански иски по 10 000 лева. Срещу Узунов е образувано наказателно дело и от кмета на Смолян, Данчо Киряков. Кметът твърди, че Узунов с въпросното си изказване пред Общинския съвет, както и в няколко публикации, директно го е обвинил в злоупотреби. Подаден е иск за нанесени неимуществени вреди в размер на 20 000 лева.

Ева Соколова, съпруга на председателя на Народното събрание Йордан Соколов, е предявила иск за неимуществени вреди в размер на 15 000 лева срещу "168 часа" ЕООД, издател на вестник "24 часа". Поводът за иска са публикации във вестник "24 часа". Ищцата твърди, че чрез редакционни материали са разпространени неверни клеветнически и същевременно обидни твърдения, целенасочено злепоставящи нейното добро име в обществото.

Куриозно е наказателното дело за клевета и обида срещу Веселин Ангелов, управител на вестник "Шанс експрес". Тъжбата е внесена от бившия директор на "Спортни имоти" Янко Драгостинов, който съди Ангелов за текст под снимка, на която се вижда Драгостинов да играе шах. Текстът под снимката е написан от фотографката и посочва, че след уволнението си Драгостинов уплътнява времето си с игра на шах. Драгостинов твърди в тъжбата си, че не е уволняван, а освободен след изтичането на срочния му договор. Делото е образувано през 98 година и вече трета година не е приключило.

Случаите от Монтана

Н. Иванчева, шеф на ВИК - Монтана, подава първата си тъжба за клевета и обида срещу Павел Николов, Мариана Александрова и Росен Славчев на 29 ноември 2000 година. Първите подсъдими са собственици на радио "Монтана", а третият е радиоводещ. Поводът е предаване от 29 ноември за смъртните трудови злополуки във ВИК - Монтана. Тъжителката се жалва че е сравнена с "разгонена, комплексирана вагина, готвеща се да глътне, чрез приватизацията цялото предприятие" (става дума за ВИК и слухове за приватизацията му). Тъжителката подава граждански иск за 50 000 лева. Втората обвиняема е определена като подбудител (abettor) и помагач (assessor). Тъжителката е подала граждански иск на стойност 30 000 лева. Тъжителката иска да се наложи заповед върху радиотехниката до приключването на процеса.

В тъжба, с дата 30 ноември 2000 година Н. Иванчева обвинява Павел Николов, Мариана Александрова и Росен Славчев в клевета. Те са обвинени в това, че в радио предавания на 27, 28, 29 и 30 ноември, "първият и третият обвиняем лично са коментирали", че Иванчева си е "построила къща, която можела да се сравни само с къщата на Христо Бисеров или на Румен Гечев и гражданите на Монтана искали да знаят от къде имат средствата, за да я построят. Освен това тъжителката се оплаква, че в предаването от 30 ноември 2000 година третият обвиняем в качеството си на водещ я е поздравил с песента "Мистър 10 процента", "допълвайки гаврата на своя работодател с (нейната) чест и достойнство". Втората обвиняема е определена като подбудител и помагач. Тъжителката е подала граждански иск на стойност 30 000 лева. Тъжителката иска да се наложи заповед върху радиотехниката до приключването на процеса.

С втора тъжба със същата дата, 30 ноември 2001 година, срещу същите лица, Иванчева се жалва отново за клевета и за обида. Повод за тъжбата е предаване по радиото от 30 ноември 2000 година, посветено на ВИК Монтана и нея като управителка. В предаването третият обвиняем е интервюиран първия обвиняем. В студиото

е коментирано посещението на тъжителката с други лица в студиото след първите предавания, за чието излъчване тъжителката е искала сметка. Като клеветнически са определени следните твърдения, че тя е "нахълтала с неколцина свои телохранители" и с викове "как смеете във вашето мръсно клюкарско радио да се интересувате от "ВИК, че е отказала участие в предаване за трудови злополуки във ВИК и не са взети никакви мерки във връзка със злополуките, че в дружеството се разпилява фонд работна заплата и че се извършват сделки с доставчици по цени, по- високи, че методиките за изчисляване на загубите на водата са нереални. Като обидна е определена фразата "за да не изпадаме до нейното ниво - провинциално махленско тука искам само да кажа, че тя не е свикнала да се опонира . . ." Втората обвиняема е определена като подбудител и помагач. Тъжителката е подала граждански иск на стойност 60 000 лева. Тъжителката иска да се наложи заповед за забрана на радиотехниката до приключването на процеса.

В трета тълба от същата дата инж. Иванчева обвинява Павел Николов, Мариана Александрова и Росен Славчев в клеветата и обидата в предаването от 30 ноември. Тя се жалва за думите на Николов, с които той определя поведението от 28 ноември като "закостеняло, остаряло, номенклатурно, болшевишко мислене". На тази дата, Иванчева отива в радиото с придружители да иска сметка за предаванията. Втората обвиняема е определена като подбудител и помагач Иванчева подава и граждански иск за 50 000 лева. Тъжителката иска да се наложи заповед за забрана на радиотехниката до приключването на процеса.

С четвърта тълба от същата дата, инж. Иванчева Павел Николов, Мариана Александрова и Росен Славчев в клеветата и обидата в предаването от 30 ноември. Тя се жалва заради думите на Николов, че тя "искала да безкрайност да осъществи пословичната си сребролюбивост и да осреблява докраен предел срята комплексарска недостатъчност." Втората обвиняема е определена като подбудител и помагач Иванчева подава и граждански иск за 20 000 лева. Тъжителката иска да се наложи заповед за забрана на радиотехниката до приключването на процеса.

С пета тълба от същата дата, инж. Иванчева обвинява Павел Николов, Мариана Александрова и Росен Славчев в клеветата в предаването от 30 ноември. Тя се жалва заради думите на Николов, че на 30 декември Иванчева била изпратила служител на ВИК като парламентър в радиото, който поискал Николов да се държи "по- кавалерски" с нея, защото тя можела да си плаща. Втората обвиняема е определена като подбудител и помагач Иванчева подава и граждански иск за 30 000 лева. Тъжителката иска да се наложи заповед за забрана на радиотехниката до приключването на процеса.

С тълба с дата 5 декември 2000 г. адвокат Албена Кръстева се оплаква за клеветата срещу трите по- горе посочени лица. Поводът е въпросното предаване от същия ден, в което първият обвиняем Николов казал, че като тя си е "изула гащичките, в политически смисъл, на Общинския съвет на СДС, като го е напуснала и е отишла в опозицията". Николов прави същото във въпрос към СДС по отношение на поведението на Кръстева, която е сестра на управителката на ВИК и адвокат на дружеството. Втората обвиняема е определена като подбудител и помагач. Тъжителката е подала граждански иск на стойност 100 000 лева. Тъжителката иска да се наложи заповед за забрана на радиотехниката до приключването на процеса.

Шефката на ВИК, Нина Иванчева, също е подала тълба, с дата 5 декември 2000 г., срещу Павел Николов, Мариана Александрова и Росен Славчев, в която се оплаква за клеветата. Поводът е въпросното предаване от същия ден, в което първият обвиняем Николов казал, че тя просто "злоупотребява със служебното си положение". Тъжителката е подала граждански иск на стойност 100 000 лева. Втората обвиняема е определена като подбудител и помагач. Тъжителката иска да се наложи заповед за забрана на радиотехниката до приключването на процеса.

С тълба от 6 декември 2000 г. Елена Григорова се оплаква за клеветата от страна на Павел Николов, Мариана Александрова и Росен Славчев. Повод е предаването от 5 декември, в което Николов е "разгласил неверни обстоятелства" за нея, с думите, че във ВИК "има една експартийна секретарка, мисля, че Елена се казваше, която фактически се държи като някакъв партиен контролър." . Втората обвиняема е определена като подбудител и помагач. Тъжителката е подала граждански иск на стойност 100 000 лева. Тъжителката иска да се наложи заповед за забрана на радиотехниката до приключването на процеса.

С тълба с дата 12 декември 2000 г. Иванчева отново се оплаква за обидата и клеветата срещу тримата по- горе посочени лица и Таня Стойчева, също водеща. Поводът е предаване на радиото от 12 декември 2000 г., по време на което е имало открита линия за слушателите. Твърденията на тъжителката са, че по време на предаването Росен Славчев и Таня Стойчева са правили злостен коментар по отношение на личността й - като гражданин и ръководител на ВИК. Водещите подканяли хората да говорят колко е лоша и скъпа водата и колко ВИК и ръководителя му са виновни за въведения воден режим. Двамата водещи са вношавали че си стои къща палат. По тази тълба собствениците са посочени като подбудители и помагачи. Тъжителката е подала граждански иск на стойност 50 000 лева.

На 25 януари 2001 година Иванчева подава тълба срещу Павел Николов, Мариана Александрова и "Отговор днес" ООД (тълба срещу юридическо лице). Тълбата е за клеветата и обидата. Поводът са три статии от 18 януари

2001 г. във в. "Отговор", чийто собственици и редактори са Николов и Александрова. Тъжителката се оплаква за думите, че е нахлула в радио Монтана "като хулиганка", че е "водна принцеса, изживяваща се като недосегаема принцеса", че е предложила подкуп чрез парламентъор. Тъжителката е подала и иск за обезщетение в размер на 100 000 лева.

На 25 януари 2001 година тъжба срещу Павел Николов, Мариана Александрова и "Отговор днес" ООД (тъжба срещу юридическо лице!!!) подава и адв. Кръстева, сестрата на Иванчева. Тъжбата е за клевета и обида. Поводът са три статии от 18 януари 2001 г. във в. "Отговор", чийто собственици и редактори са Николов и Александрова. Тъжителката се оплаква за думите: "набедената като топ адвокатка се промушва в районни институции и трови там с "безплатно" сиренце, зложено в кучи капан." Тъжителката е подала и иск за обезщетение в размер на 50 000 лева.